

Голові спеціалізованої вченої ради
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
доктору психологічних наук, професору
Лілії РУДЕНКО

ВІДГУК

офіційного опонента доктора психологічних наук, професора,
професора кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового
інституту менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет
менеджменту освіти» НАПН України,
Бондарчук Олени Іванівни
на дисертаційне дослідження Сарданової Катерини Олегівни
«Емоційна зрілість як чинник психологічного благополуччя особистості раннього
дорослого віку»,
подане до захисту в разову спеціалізовану раду
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 053 – Психологія

Актуальність обраної проблематики виконаної роботи. Сучасний соціально-психологічний контекст висуває безпрецедентні вимоги до адаптаційного потенціалу особистості. Період ранньої дорослості, що зазвичай супроводжується інтенсивним професійним становленням, побудовою сімейних стосунків та прийняттям життєво важливих рішень, стає особливо вразливим етапом в умовах глобальної невизначеності та стресу. Здатність до конструктивної емоційної саморегуляції, гнучкого реагування на виклики та емпатійної взаємодії стає базовим ресурсом збереження ментального здоров'я. Саме тому дисертаційне дослідження К. О. Сарданової, в якому емоційна зрілість розглядається як фундаментальний предиктор психологічного благополуччя особистості раннього дорослого віку, є надзвичайно своєчасним, глибоко актуальним та науково затребуваним.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення та висновки дисертації відзначаються високим ступенем обґрунтованості, що забезпечується логічною структурою роботи,

чітким визначенням її методологічного апарату та адекватним добром психодіагностичних інструментів. Для реалізації поставлених завдань авторкою застосовано комплекс валідних методик, що дозволили виміряти і різнобічно оцінити досліджувані конструкти. Достовірність результатів гарантується в цілому репрезентативним обсягом вибірки та коректним застосуванням сучасних методів математичної статистики з використанням програмного забезпечення SPSS.

Оцінка змісту дисертації та її завершеності у цілому. Дисертація є концептуально цілісним та логічно завершеним дослідженням.

У першому розділі здобувачка здійснила ґрунтовний теоретичний аналіз проблеми емоційної зрілості, яка набуває особливої значущості в ранньому дорослому віці у зв'язку з актуальними викликами й проблемами даного вікового періоду. Безсумнівним здобутком авторки є вдалий синтез гедоністичного та евдемоністичного підходів до розуміння благополуччя, а також виокремлення чіткої трикомпонентної структури емоційної зрілості (когнітивно-рефлексивний, емоційно-ціннісний та поведінково-регулятивний компоненти).

У другому розділі розгорнуто представлено результати констатувального експерименту. Авторкою емпірично підтверджено наявність значущого кореляційного зв'язку між рівнем емоційної зрілості та психологічним благополуччям. Цінним є виділення типологічних профілів (гармонійний, дисгармонійний, інфантильний), що поглиблює розуміння індивідуальних траєкторій емоційного розвитку в дорослому віці.

У третьому розділі описано розроблену структурну модель та програму розвитку емоційної зрілості. Результати формувального експерименту переконливо доводять високу ефективність запропонованих заходів: в експериментальній групі зафіксовано статистично значуще підвищення показників автономії, осмисленості життя та загальної задоволеності.

Наукова новизна та достовірність наукових положень, обґрунтованих за результатами. Наукова новизна дисертації полягає в тому, що у ній вперше теоретично обґрунтовано та емпірично доведено специфіку впливу когнітивно-рефлексивного, емоційно-ціннісного та поведінково-регулятивного компонентів емоційної зрілості на параметри психологічного благополуччя особистості раннього дорослого віку; набуло подальшого розвитку розуміння механізмів психологічного благополуччя через

інтеграцію евдемоністичних орієнтирів та інструментів емоційної саморегуляції; розроблено та успішно апробовано авторську психорозвивальну програму, спрямовану на підвищення рівня психологічного благополуччя через цілеспрямований розвиток емоційної зрілості.

Значення отриманих дослідницьких результатів для науки і практики. Теоретичне значення полягає у збагаченні психологічної науки новими даними про структурно-функціональні зв'язки між емоційною зрілістю та складовими благополуччя. Практична цінність зумовлена можливістю широкого застосування авторської програми та розроблених методичних рекомендацій у діяльності психологічних служб, консультативних центрів та закладів вищої освіти. Примітно, що результати успішно впроваджено в роботу Психологічної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, про що, зокрема, свідчить відповідна довідка про впровадження.

Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні теоретичні та емпіричні результати дослідження повною мірою висвітлені у 4 наукових публікаціях здобувачки, з яких 3 статті розміщені у фахових виданнях України, а 1 робота опублікована у матеріалах міжнародної конференції.

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності. Дисертація виконана самостійно з дотриманням усіх вимог академічної доброчесності. Текст роботи пройшов перевірку на наявність текстових запозичень (плагіату). Цитування та посилання на наукові джерела оформлені коректно.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Високо оцінюючи наукову та практичну значущість дисертаційного дослідження К. О. Сарданової, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні моменти:

1. Характеризуючи емоційно-ціннісний компонент, авторка виокремлює такі його показники, як готовність приймати конструктивні почуття та свідому трансформацію деструктивних станів. Але, як відомо, для безумовного самоприйняття як основи психологічного благополуччя, дуже важливо приймати не лише конструктивні почуття, але й деструктивні стани, у роботі же йдеться лише про їхню трансформацію. Як можна пояснити такий підхід?

2. У роботі емоційна зрілість слушно розглядається як глибинне інтегративне утворення особистості, що формується протягом тривалого часу під впливом сімейного,

соціального та культурного середовища. Водночас формувальний експеримент (авторська програма) тривав 3 місяці і складався з 10 занять. Виникає дискусійне питання: чи є зафіксовані високі результати свідченням глибинної структурної трансформації емоційної зрілості, чи, можливо, вони відображають швидше позитивний ситуативний ефект від оволодіння новими когнітивно-поведінковими навичками (емоційною обізнаністю, техніками дихання тощо), який потребує подальшої підтримки.

3. Дослідження охоплює період ранньої дорослості, хронологічні межі якого авторка визначає досить широко — від 20 до 40 років. Це тривалий і гетерогенний етап онтогенезу, який об'єднує осіб із різним життєвим досвідом і передбачає проходження різних нормативних криз (зокрема, згаданої у тексті кризи 30 років). Проте в емпіричній частині роботи бракує детального порівняльного аналізу показників емоційної зрілості та психологічного благополуччя між молодшою (наприклад, 20–25 років) та старшою (30–40 років) підгрупами вибірки. Такий аналіз дозволив би чіткіше простежити вікову динаміку досліджуваних феноменів у межах самої ранньої дорослості.

4. У психодіагностичному комплексі (підрозділ 2.1) для вимірювання компонентів емоційної зрілості та емоційного інтелекту використовуються переважно методики самооцінювання (тест Н. Холла, опитувальник О. Кочаряна та М. Півня). Зважаючи на те, що особи з недостатнім рівнем емоційної зрілості можуть мати низький рівень інтроспекції або бути схильними до соціально-бажаних відповідей, дослідження виграло б від додаткового включення більш об'єктивних методик розв'язання емоційних задач або методу експертних оцінок (наприклад, опитування найближчого оточення). Це посилює прогностичну валідність отриманих даних.

5. Робота написана на належному науковому рівні, проте містить окремі стилістичні огріхи та поодинокі помилки технічного оформлення, які, втім, не мають принципового характеру.

Висловлені міркування мають виключно дискусійний характер, жодним чином не ставлять під сумнів безперечну теоретичну і практичну цінність дослідження та не впливають на високу загальну оцінку дисертаційної роботи цілком можуть стосуватися перспектив подальших розвідок,

Загальний висновок. Комплексне дослідження Сарданової Катерини Олегівни на тему «Емоційна зрілість як чинник психологічного благополуччя особистості раннього

дорослого віку» є оригінальною, цілісною та концептуально завершеною науковою працею. У дисертації успішно знайдено вирішення актуальної психологічної проблеми, що спирається на надійний методологічний фундамент. Достовірність отриманих результатів, інноваційність підходів та очевидна прикладна цінність підтверджують безперечну якість роботи.

За змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, а також вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її авторка, Сарданова Катерина Олегівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Офіційний опонент

доктор психологічних наук, професор, професор
кафедри психології та особистісного розвитку
Навчально-наукового інституту менеджменту
та психології Державного закладу вищої освіти
«Університет менеджменту освіти» НАПН України

 Олена БОНДАРЧУК

ЗАСВІДЧУЮ:
